

Наталія УВАРОВА

професор кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У ДИТЯЧИХ ВИХОВНИХ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Забезпечення охорони здоров'я дітей у дитячих виховних і навчальних закладах сьогодні є надзвичайно важливим і складним завданням. Це пов'язано з багатьма чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру, що негативним чином позначаються на стані безпекового середовища у дитячих закладах. Тут потрібно вести мову не лише про забезпечення життя дітей в умовах протистояння повномасштабній збройній агресії Російської Федерації, а й про ефективну державну політику у сферах освіти та охорони здоров'я.

Діти як соціально уразлива група потребують підвищеного рівня захисту з боку держави, водночас система контролю за санітарно-гігієнічними умовами їхнього перебування в закладах освіти має ґрунтуватися на чітко визначених правових та організаційних механізмах. Очевидно, що самі правові норми виступають основою для регулювання контрольної діяльності за охороною здоров'я дітей у дитячих закладах та знаходять вияв у реалізації державної ювенальної політики, забезпечуючи створення безпечного освітнього середовища.

Отже, метою представленого дослідження є висвітлення правової основи здійснення контролю за охороною здоров'я дітей у дитячих виховних і навчальних закладах, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності правового регулювання у цій сфері.

Слід розпочати з того, що статтею 51 Конституції України закріплено те, що дитинство, материнство і батьківство охороняється державою. Також згідно зі ст. 52 Основного Закону діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються відповідно до законодавства. Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей [1].

Разом із тим контроль за охороною здоров'я дітей у дитячих виховних і навчальних закладах врегульовано статтею 62 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи). Причому такий контроль за охороною

здоров'я дітей та проведенням оздоровчих заходів у навчальних закладах усіх типів, організаційно-правових форм та форм власності здійснюють органи та заклади охорони здоров'я спільно з органами управління освітою і навчальними закладами. Також громадський контроль здійснюють громадські організації відповідно до закону [2].

Розглядаючи положення цієї статті більш детально, потрібно вести мову про те, що попри єдині вимоги, встановлені Типовим положенням про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2012 № 887 [3], підхід до відображення контрольних повноважень у сфері охорони здоров'я відповідних департаментів місцевих державних адміністрацій істотно відрізняється у відомчих документах.

Також потрібно враховувати те, що на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації [4].

Наприклад, Положення про Департамент охорони здоров'я Донецької обласної державної адміністрації (нині – відповідної обласної військової адміністрації), затверджене Розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військової адміністрації та включає пункти про контрольні повноваження, зокрема: «33) організовує роботу з охорони здоров'я, материнства і дитинства, відбір дітей та підлітків для санаторно-курортного лікування, контролює стан здоров'я дітей у дошкільних та інших навчальних закладах незалежно від їх форм власності та підпорядкування, виробництва і якості продуктів дитячого харчування у закладах охорони здоров'я; 34) організовує проведення систематичного медичного обстеження (диспансеризації) осіб, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, евакуйованих та відселених із зон відчуження» [5].

У свою чергу, відповідно до Основ, громадський контроль здійснюється громадськими організаціями. Важливо відмітити, що чинне законодавство не містить визначення громадського контролю. Зазвичай об'єктом громадського контролю є діяльність держави і місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. При цьому державні органи можуть тлумачитися доволі широко: це не тільки ті органи державної влади, які мають владні повноваження, а будь-які організації, установи чи підприємства, що фінансуються з державного бюджету. Так, державні лікарні та навчальні заклади також можуть бути об'єктом громадського контролю [6].

Зауважимо, що чинне законодавство не містить визначення поняття «громадський контроль». Водночас у Положенні про Раду громадського контролю при Національній службі здоров'я (далі – НСЗУ), затвердженому

Постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2024 № 437, під громадським контролем розуміється цілеспрямована діяльність представників громадськості, спрямована на забезпечення неухильного дотримання законності НСЗУ під час реалізації нею державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій та під час здійснення НСЗУ повноважень, визначених Законом [7].

Також слід погодитись із позицією О. Нечитайленко у тому, що ознаками, які відрізняють контроль від нагляду, слід вважати такі:

А) Ціль діяльності контрольних і наглядових органів – виявлення законності і доцільності. Діяльність об'єктів нагляду оцінюють тільки з точки зору законності. Органи контролю можуть проводити перевірку підконтрольних об'єктів як з точки зору законності його дій, так і з точки зору їх доцільності.

Б) Питання втручання в оперативно-господарську і організаторську діяльність об'єктів контролю і нагляду. Органи нагляду не втручаються в діяльність об'єктів нагляду, а контрольні органи своїми приписами впливають на діяльність підконтрольних об'єктів.

В) Можливість застосування заходів впливу органами контролю і нагляду. Контрольна діяльність розуміється ширше, ніж наглядова. Це пов'язано з тим, що контроль включає в себе можливість не тільки наглядати за дотриманням законодавства і порушувати питання про усунення відхилень від правил, але і виправляти їх самостійно в межах наданої компетенції.

Г) Можливість притягнення винних до відповідальності і накладення санкцій. У ході проведення контролю можуть застосовуватися заходи впливу щодо осіб, вину яких доведено. Наглядова діяльність не пов'язана з їх застосуванням.

Д) Органи нагляду здійснюють свої повноваження щодо об'єктів, які їм організаційно не підлеглі, органи контролю – в основному по відношенню до організаційно підлеглих об'єктів [8, с. 120].

Таким чином, питання визначення узгодженої позиції до здійснення контролю за охороною здоров'я дітей у дитячих виховних і навчальних закладах залишається актуальним. Насамперед важливо визначити повноваження і особливості здійснення громадського контролю у цій важливій сфері, а також чіткі критерії для проведення контрольних заходів Департаментами охорони здоров'я обласних державних адміністрацій (обласних військових адміністрацій).

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
3. Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої

державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2012 р. № 887. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-2012-%D0%BF#Text>.

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

5. Положення про департамент охорони здоров'я Донецької обласної державної адміністрації (нова редакція). URL : <https://doz.donoda.gov.ua/departament/polozhennya/>

6. Логвиненко Б. О. Науково-практичний коментар до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». К. : ВД «Дакор», 2021. 272 с.

7. Деякі питання Ради громадського контролю при Національній службі здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2024 р. № 437. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2024-%D0%BF/ed20240423#n78>.

8. Нечитайленко О. І. Адміністративний контроль і нагляд: основні підходи до розуміння та розмежування понять. *Правове життя сучасної України*: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.). Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 118-120.

Ірина ЦАРЬОВА

завідувач кафедри мовної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філологічних наук, професор

ОСВІТНІ ПРОСТОРИ В УКРИТТЯХ: НОВІ СТАНДАРТИ БЕЗПЕЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Згідно з Конституцією України та Законами «Про освіту» і «Про повну загальну середню освіту», **життя, здоров'я, недоторканність і безпека людини – найвища соціальна цінність**. Тому керівники закладів освіти зобов'язані створити простір, де кожна дитина та працівник почуваються захищеними. У сучасних умовах воєнного стану та постійної загрози ракетних обстрілів в Україні особливої актуальності набуває питання гарантування безпеки учасників освітнього процесу. Одним з ключових рішень стало облаштування повноцінних освітніх просторів в укриттях, що відповідають новим стандартам безпечного навчального середовища.

Традиційно укриття в школах і закладах освіти розглядалися виключно як тимчасові сховища під час тривоги. Сьогодні ж вони трансформуються у функціональні навчальні простори, які дозволяють не лише зберігати життя і здоров'я, а й продовжувати навчання у безпечних умовах. Ці приміщення оснащуються всім необхідним для проведення занять: партами, освітленням, вентиляцією, засобами гігієни, мультимедійною технікою та доступом до інтернету. Завдяки цьому знижується рівень стресу в дітей та педагогів, зберігається сталість навчального процесу.

Сучасні технології, цифрові платформи, новітні методи – це не